

Dame Blanche

TRAGIKOMEDIE

GIJS
MULLER

Dame Blanche

TRAGIKOMEDIE

Gijs Muller

Colofon

Eerste druk: juli 2020

Gijs Muller

Uitgever Vogelvrij

Omslagontwerp & typografie: epublicist.nl | zinnenprikkelend

ISBN 9789083055831

© 2020 Uitgeverij Vogelvrij. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaargemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n).

© 2020 Uitgeverij Vogelvrij. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission in writing from the proprietor(s).

‘Anne?’ De vrouw staart hem met paniek in haar ogen aan. ‘Dat kan niet. Anne is dood.’

‘Het is je kleindochter, mam. Ik heb het je allemaal al een paar keer uitgelegd. Ze is naar Anne vernoemd. En ik heet nu alleen nog maar Jan. Begrijp je wat ik zeg?’

De vrouw kijkt met open mond naar de baby in zijn armen. ‘Hoe kan het? Hoe kan dat nou?’

‘Kindertjes worden geboren, dat gebeurt. Zij is net geboren. Vorige week. Alles is goed gegaan. Wil je haar even vasthouden?’

De oude vrouw schudt haar hoofd en wendt zich van hem af. ‘Nee nee. *Bullshit*. Het kan niet. Het kan gewoon niet.’

Een jonge verzorgster komt binnen met een dienblad met twee kopjes thee. ‘Sorry dat het even duurde. Het is druk vandaag. Is dat een kleinkind?’

‘Ja.’

‘En dat ziet ze voor het eerst?’

‘Nee. We zijn al een keer geweest, maar dat is ze vergeten.’

‘Snapt ze het wel?’

‘Ik weet het niet.’

‘Het gaat hard op het moment. Herkent ze u nog wel?’

‘Ja. Altijd eigenlijk.’

‘Dat is heel mooi.’ Het meisje buigt zich naar de vrouw toe. ‘Het is uw zoon met uw kleinkind. En ik heb thee voor u.’ Ze zet het blad op het lage tafeltje. ‘Hoe heet de baby?’

‘Anne.’

‘Ach ja, natuurlijk. Vernoemd naar haar beroemde tante. Wat prachtig.’

Jan knikt.

Het meisje hurkt voor de stoel waar de oude vrouw op zit en probeert haar blik te vangen. ‘Het is uw kleinkind en ze heet Anne. Is dat niet prachtig?’

‘Anne is dood.’

‘Ja, Anne is dood. Dat was een groot drama. Een verschrikkelijk drama.’

Het oude lijf verstrakt, de vrouw kijkt woedend op. ‘Daar weet jij niks van. Hoe kun jij dat weten? Ga weg. Ik wil geen thee. Rot op met je thee.’

Het meisje lacht en komt weer omhoog. ‘Ik laat het toch nog even staan allemaal. Misschien wil uw zoon wel. Ik kom zo nog even kijken.’

Als ze weg is, kijkt de oude vrouw haar zoon Jan aan. ‘Ik wil haar toch wel even vasthouden. Toch maar wel. Kom maar op met die baby.’

Vier jaar eerder

1.

Het was in het Nederland van begin mei 1996, toen er nog in onschuld en onwetendheid werd geleefd, toen de werelden nog klein waren en de mensen nog in het goede geloofden, dat Jan Anne op weg was naar zijn werk in de bibliotheek. Hij deed dat in zijn kleine okergele Volkswagen Polo, een tweedehandsje dat hij in een aantal jaren bij elkaar had gespaard, en hij reed zoals altijd erg rustig en wat overdreven voorzichtig. Hij had pas kortgeleden, toen hij al bijna dertig was, zijn rijbewijs gehaald en dat maakte hem een onzekere chauffeur, die met zijn vele aarzelingen op kruispunten en bij het passeren van de zijwegen nogal eens onduidelijke en dus gevaarlijke situaties creëerde. Die overigens gelukkig zelden of nooit tot echte ongelukken leidden, daar ging hij gewoon te langzaam voor. Er werd weleens bruusk geremd en een heel enkele keer schoof zijn blik langs het blik van een ander of er zelfs even tegenaan, maar dat stelde niet veel voor. Meestal reed men door, soms moesten de verzekeringen eraan te pas komen om de kleine schades te kunnen laten herstellen. Het hoorde erbij, vond hij, waar gehakt werd vielen nou eenmaal spaanders.

Jan Anne stond in de buurt van het centrum, vlak bij zijn bestemming, stil voor een zebrapad, de een na de ander de kans gevend over te steken, toen er achter hem uit een van de auto's getoeter klonk. Hij veerde op en draaide zich blij om, omdat hij dacht dat iemand hem herkende en groette, maar omdat hij niet kon zien wie het was, stak hij alleen maar zijn arm door het raampje en zwaaide in de lucht. Nog drukker getoeter was het antwoord. Blij zwaaide hij nog eens.

Drie minuten later parkeerde hij voor de bibliotheek, stapte uit, sloot de Polo af met de centrale deurvergrendeling, wat elke keer weer een genoeg was, geweldig al die nieuwe snufjes, en liep hij naar binnen.

Door zijn werk en door de manier waarop hij dat werk deed, was hij een bekend persoon in het kleine stadje en mateloos populair. Hij werkte snel en effectief, was toch vriendelijk en persoonlijk, maar bovenal was

hij ter zake kundig. Hij kende zo ongeveer alle boeken die de bibliotheek in bezit had en ook al had hij ze niet allemaal gelezen, hij wist precies voor wie ze geschreven waren en voor wie niet. Voorbij die bekendheid en populariteit was hij als persoon nogal een mysterie, omdat hij erg op zichzelf was en zich nooit ergens anders vertoonde dan op zijn werk, maar daar waren de meeste mensen inmiddels aan gewend en er werd niet meer over nagedacht of gespeculeerd. Jan Anne was nou eenmaal Jan Anne, het was zoals het was. Klanten die hem voor het eerst zagen en hoorden, vroegen zich weleens af of ze met een man of een vrouw te maken hadden, omdat zijn stem zo hoog was en zijn voorkomen zo zacht en rond. Jan Anne was zich daar in de loop der jaren bewust van geworden en kleetde zich daarom stevast in een klassiek mannelijk vijftigerjarenpak, compleet met stropdas en pochet, om duidelijk aan te geven dat men met een man te maken had.

Het was die ochtend al snel druk en hij moest flink doorwerken om ervoor te zorgen dat er zich geen rijtje bij de balie vormde. Desondanks kreeg iedereen even zijn volle aandacht, dat was waar ze voor kwamen tenslotte, los van de boeken natuurlijk.

‘Komt u maar, hoor.’ Hij keek naar wat er geleend ging worden. ‘O, kijk eens even, dit is een goede keus. Hier gaat u mooie uren mee beleven. Heeft u uw pasje bij u?’

‘Wat leuk dat er nog mensen zijn die de boeken van

J.B. Schuil lezen, ik heb ze als kind verslonden. Weet u dat deze eerst *Doodverklaard* heette, ze hebben later de titel veranderd, misschien omdat kinderen het een enge titel vonden. Dat zal het wel zijn geweest.’

‘Stuyveling, dat was de grote man van de literatuur. Weet u dat hij de slogan *Kopen bij de Spar is sparen bij de koop* heeft bedacht? Op zijn sterfbed schijnt hij gezegd te hebben dat hij dat het hoogtepunt van zijn carrière vond. Grappig, hè? Zo’n grote literator.’

‘Te laat is eigenlijk gewoon te laat, jongeman. Ik bedoel, waarom zou één dag te laat dan wel mogen en twee dagen niet? Omdat het maar één dag is? Twee dagen te laat is maar één dag later dan één dag te laat. En drie dagen te laat is maar één dag later dan twee dagen te laat. En zo kun je wel blijven doorgaan. Maar goed, omdat je zo mooi naar de kapper bent geweest, zullen we het deze keer door de vingers zien. Maar de volgende

keer ben je de klos.’

‘Dan moet u overmorgen terugkomen, want morgen zijn we dicht. In verband met dodenherdenking. Ik begrijp eerlijk gezegd ook niet wat het een met het ander te maken heeft, maar ik maak hier de regels niet. Jammer genoeg. Overmorgen, op Bevrijdingsdag, zijn we dan opeens weer wel geopend, om negen uur staan we hier weer klaar om u met open armen te ontvangen. Schikt het overmorgen?’

‘Wie volgt? Komt u maar hoor. Kijk, daar hebben we iemand die iets wil leren en verder wil komen. Wat een mooie keuze. Wel een woordenboek erbij houden, raad ik u aan. Dit is bepaald geen kattenpis.’

Later op de dag, toen het wat rustiger was geworden en hij alles wat hij in de drukte zolang even weggelegd had, aan het afwerken was, kwam Belletje bij hem langs, de nieuwe oproepkracht voor halve dagen, belast met het terugzetten van wat er net teruggebracht was, omdat dat er anders bij inschoot en er boeken waren waarvan in het systeem stond dat ze niet uitgeleend waren, maar die ook niet op hun plek stonden, wat tot verwarring en discussies leidde. Met haar opgestoken haar en hoornen brillette zag het jonge meisje er intellectueel en frikkerig uit, maar wie goed keek, zag dat ze daarmee alleen maar probeerde te verhullen dat ze geschapen was zoals God het bedoeld had.

‘Hai. Goeiemorgen.’

‘Hallo meisje. Bella was het toch?’

‘Iedereen zegt Belletje.’

‘Belletje. Leuk. Tingelingeling. Ga je gang hoor.’

‘Dank je wel.’ Ze pakte wat boeken uit de kast achter hem en begon die in de grote plastic bak die ze bij zich had, te stapelen.

‘Mooi meisje ben je, Belletje.’

Ze keek wat argwanend op, maar zag dat hij het open en eerlijk zei, niet smoezelig of opdringerig, zodat ze er geen aanstoot aan kon nemen. Toch reageerde ze er niet op en ging ze verder met haar werk. De inhoud van deze kast nog en dan was ze klaar voor vandaag.

Eind van die dag parkeerde de okergele Polo voor het wat sombere bejaardentehuis aan de provinciale weg richting het westen. Jan Anne

stapte uit en liep naar binnen.

Het was rustig en bijna onheilspellend stil op de gangen, alsof er gestorven werd in de kamers die erop uitkwamen, of minstens dat daar op werd gewacht. Toen hij bij de gezelschapsruimte kwam en daar door de glazen deuren naar binnen keek, zag hij haar zitten, precies zoals hij gewend was en verwacht had. Ze leefde volgens een strak tijdschema, elke dag verliep precies hetzelfde als de vorige en als er iemand was die de behoefte daaraan begreep, was hij het wel. Hij deed het niet of nauwelijks anders. Zo moeder, zo zoon. Hij stapte het zaaltje binnen, zachtjes, om niemand aan het schrikken te maken.

Even later zaten ze samen uit het raam te kijken, moeder en zoon, de familie compleet.

‘Wat heb je vandaag gedaan, mam?’

‘Niks.’

‘Lekker rustig.’

‘Nou ja, niks. Dat moet je niet zeggen.’

‘Ik zei het niet, je zei het zelf.’

‘Ik ben aan het vechten. Ik ben de hele dag aan het vechten.’

‘Wauw. Met wie dan?’

‘Ze proberen me hier te vergiftigen.’

‘Ja, dat zeg je al een tijdje. Maar het lukt niet erg, hè?’

Zij keek hem van opzij aan, met die uitgestreken bijna arrogante blik.

‘Humor?’

‘Kun je niet tegen?’

‘Ja hoor,’ klonk het bits. ‘Ik kan overal tegen. Ik zal wel moeten.’

Ze zwegen en keken naar buiten.

‘De vogels eten dat brood ook niet.’ Ze wees.

‘Volgens mij wel. Kijk dan.’ Hij wees ook.

‘Nee nee. Ze nemen het mee, maar ze eten het niet op.’

‘Hoe weet je dat?’

‘Dat koolmeesje is al zeker tien keer geweest. Die kan toch helemaal niet tien van die stukjes op? Hoe kan dat nou? Dus hij gooit ze weg. Net als iedereen hier. We proberen ons eten zo veel mogelijk weg te gooien.’

‘Misschien is het steeds een ander koolmeesje?’

‘Nee. Ik herken hem.’

‘Bovendien is het een roodborstje, mam. Die kun je herkennen aan hun rode borst.’

‘Wie kent hier deze vogels nou, jij of ik? Wie zit hier nou elke dag, jij of ik?’

Jan Anne deed er maar het zwijgen toe

‘En is dat rood? Dat is niet rood. Dat is oranje.’

‘Daar heb je gelijk in. Toch noemen ze ’m een roodborstje. De ornitholoog die hem zijn naam gegeven heeft zal wel kleurenblind zijn geweest.’

‘Jij lult ook maar in het wilde weg, hè?’

‘Ja, mam. Ik probeer een conversatie met je te hebben. Anders zitten we hier maar.’

‘Wat is er opeens tegen zitten?’

‘Niks. Zitten is heerlijk. En samen zitten nog heerlijker. Je hebt gelijk.’

Ze keken. Het vogeltje nam een stukje brood in zijn bek en vloog ermee weg.

‘Dat is het enige wat ik nog leuk vind. Naar die vogels kijken. Daar leef ik voor.’

‘En ik ben er ook nog, hè mam? Om bij je te zitten. Wat ik vaak doe. Heel vaak.’

Ze blikte even naar opzij, alsof ze wilde controleren of hij de waarheid sprak. ‘Ja,’ zei ze vervolgens wat stuurs. ‘Jij bent er ook nog. Jij wel ja.’

‘Ik wel ja. Gaan we het daarover hebben?’

‘Ik ga het helemaal nergens meer over hebben. Ik heb het in mijn leven over genoeg gehad. Ik kijk naar de vogels, dat is wat ik doe.’

‘Ja mam, ik zal zo gaan. Dan heb je geen last meer van me.’

‘Ik heb geen last van je, jij hebt last van mij.’

‘Ja mam.’

Een uur later stond hij voor zichzelf te koken, weer met alle aandacht en zorgvuldigheid. Hij waste de wortelen en sneed ze in kleine, regelmatige, vierkante blokjes, zodat ze straks een mooi geheel zouden vormen met de doperwten en het balletje gehakt dat hij na het braden in schijfjes zou snijden. Poes Debbie kroelde om hem heen en drukte zich spinnend tegen

zijn onderbenen. Zij kwam aan de beurt als het vlees stond te braden en de groente te koken, dat wist ze en ze verheugde zich erop.

Toen alles klaar was en het bordje opgemaakt - gebakken aardappeltjes, de schijfjes gehakt en nog wat draadjesvlees van gisteren en de mix van wortels en doppers - nam hij plaats op de bank, trok het kleine salontafeltje naar zich toe, zette daar zijn maaltijd op en deed de televisie aan. Uiteraard was hij op tijd voor het *Rad van Fortuin*, hij moest zelfs nog even wachten op het einde van het reclameblok, wat hij deed, hij moest wachten, hij mocht van zichzelf pas beginnen met eten als het spel begon. Hoe kwam het dat hij een paar minuten eerder klaar was dan anders? Misschien omdat het gehakt eerder klaar was geweest, omdat het een kleinere bal was dan anders, omdat hij nog wat draadjesvlees had gehad? Ja, dat zou het zijn.

De uitzending begon, Hans van der Togt heette hem hartelijk welkom, Leontine ging schitterend bij de bordjes staan. Wat een mooi meisje was dat toch.

Die avond schoof hij ook een paar minuten eerder dan anders in bed, zich weer afvragend hoe dat zo gekomen was. Was het een paar-minuten-eerder-dag? Hij had niets anders gedaan dan anders, hij was precies om kwart over tien naar boven gegaan, maar toch was het op dat moment nog vóór half elf. Sneller uitgetkleed en tandengepoetst? Heel vreemd.

Naast hem op het nachtkastje en op de plank boven het bed lagen stapels boeken, die hij geleend had uit zijn eigen bibliotheek, om te lezen of even door te kijken; dat beschouwde hij als een onderdeel van zijn werk. Omdat hij vanavond een stapeltje afwerkte dat alleen maar doorgekeken hoefde te worden, veelal werkjes over knutselen en handenarbeid, mocht de radio nog even aan blijven, dat had iets gezelligs, dan was de wereld nog even bij hem.

‘En dan heb ik vanavond in *Zegt u het maar!* aan de lijn de heer Van Dijk, meneer Van Dijk, welkom in de uitzending.’

‘Goeienavond.’

‘Zegt u het maar.’

‘Ja, ik ben het dus eens met de stelling, want ik vind geweld niet goed.’

Ik ben tegen geweld. Ik vind dat mensen mekaar met rust moeten laten en van mekaar af moeten blijven. Ik vind dat mensen...'

Precies tweeëndertig minuten later legde Jan Anne het laatste boek weg, deed de radio en het bedlampje uit en draaide zich op zijn linkerzij. Hij begon altijd op links. Even lag hij in stilte, toen klonk er een beschaafde, korte droge scheet.

'Sorry,' zei hij tegen het donker.

2.

Toen Jan Anne de volgende ochtend in zijn okergele Polo terugreed van Albert Heijn, kwam hij even stil te staan in een kleine file op de weg langs het water, vlak voor het beruchte kruispunt waar het altijd misging, en omdat het nogal lang duurde, stapte hij uit, net als verschillende chauffeurs vóór hem, om te kijken wat er gebeurd was. Tot zijn schrik zag hij even verderop Belletje in tranen en met een bebloede knie, met allemaal mensen om haar heen. Hij snelde ernaartoe en trof haar naast haar fiets, die volledig in puin half onder een auto lag. ‘Och gossie, Belletje. Wat is gebeurd?’

‘Het is zo gevaarlijk, dit kruispunt,’ schokschouderde het meisje half huilend. ‘Je kunt helemaal niet zien of er iemand aankomt, door die bomen, en ze rijden allemaal hartstikke hard hier. Ik had wel dood kunnen zijn!’

Jan Anne sloeg zijn arm om haar heen. ‘Maar dat ben je niet, hè? Gelukkig maar. Dat zou echt heel erg zonde zijn geweest.’

‘En moet je mijn fiets zien.’

‘Beter je fiets dan jij, lieffie.’ Hij keek naar het hoopje verwrongen staal waar hier en daar wild wat spaken uitstaken. ‘Ja, die kun je weggooien.’

‘Ik had hem pas een half jaar.’ Ze huilde even rustig verder. ‘Kun jij me zo even thuisbrengen, alsjeblijft? Ik kan niet zo goed lopen met al dat bloed op mijn knie.’

Jan Anne aarzelde. Hij had zijn diepvriesproducten weliswaar in zo’n isolerende tas gestopt, maar dat werkte hoogstens een half uurtje. Het was gewoon heel vervelend als je tijdschema in de war werd gegooid.

‘Alsjeblijft?’

Even later, in een klein maar gezellig ingericht appartementje, verbond hij Belletjes knie, met vaardige hand natuurlijk, als een professionele verpleegster. Hij had de zorgen over de diepvriesproducten in de tas van zich afgezet. Soms moet je je eraan overgeven dat het allemaal anders

loopt, dat zeiden de filosofen, dus dit was een goede oefening dat in de praktijk te brengen. Zo moest hij het maar zien.

‘Dank je wel. Wat ontzettend lief van je. En wat kun je dat goed. Kan ik je op een of andere manier bedanken?’

‘Dat heb je net gedaan.’

‘Zal ik voor je koken vanavond?’

‘Nee hoor. Ik heb zelf net van alles in huis gehaald. En ik lust bijna niks. Bovendien moet ik weg, want er zit van alles in de vrietas.’ Het was een smoes, want hij was al te laat, alles in die tas zou hij vanavond moeten opeten. Iets wat ontdooid is opnieuw invriezen, is niet fris.

‘Of zal ik je meenemen naar de bioscoop? Ik wil je zo graag bedanken.’

‘Hoeft niet. Echt niet.’

‘Ijsje eten? Een dame blanche bij Knopper?’

Hij keek haar scherp aan. Wat was dit nou weer? Toeval natuurlijk, maar dan was het wel echt een vreemd toeval. Was er een hogere kracht die een spelletje met hem speelde? Dat gevoel had hij weleens vaker, als er van die magische, realistische gebeurtenissen op zijn pad kwamen. Wat eigenlijk best vaak het geval was.

‘Wat is er? Wat kijk je boos.’

‘Er is niks. Je hoeft me niet te bedanken.’

‘Maar ik wil het zo graag. Kom, we brengen je boodschappen naar je huis en gaan daarna een ijsje eten. Oké?’

Jan Anne beseftte dat hij er niet onderuit kwam. Dat was het grote nadeel van zijn hulpvaardigheid, zo was al eerder gebleken, mensen wilden altijd iets terugdoen. En iemand iets geven was zijn specialiteit, dat kon hij als de beste, maar zelf iets ontvangen, dat was andere koek, heel andere koek. ‘Laat die boodschappen maar zitten,’ bromde hij. ‘Ik eet het wel op vanavond, kan het vast ontdooid.’

Twee pakken doperwten tegelijk. Potdomme.

De eigenaar van de zaak, Dirk Knopper, zette twee dames blanches op tafel. ‘Twee dames blanches, mevrouw, meneer. Met liefde gemaakt. En nog wat andere ingrediënten.’

‘Dank u wel, meneer Knopper.’

‘Heb je eindelijk een vriendje, Bel?’

‘Nee hoor. Hij wil me niet.’ Het meisje grijnsde.

‘Hoe kan dat nou? Iedereen wil jou. Maar meestal zijn ze te oud voor je. Zoals ik.’ Hij grijnsde ook.

‘Zo oud bent u toch niet?’

‘Kind, ik ben over de veertig. Ik heb gisteravond alvast op een site voor rollators en trapliften zitten koekeloeren. Laat het jullie smaken.’ De man liep terug naar zijn counter, waar een paar kinderen ongeduldig op hem stonden te wachten.

Jan Anne keek naar zijn ijsje, alsof het een vreemd verschijnsel was. Ja zeg, dit was een dame blanche.

‘Niet goed?’

‘Jawel. Heel goed.’ Hij begon te eten, zij ook.

‘Lekker?’

‘Heel lekker.’

Even genoten ze in stilte van de donkerbruine warme tinten in de koude vanille en van al het zoet, zoet bij zoet.

‘Ik ging toen ik heel klein was ijs eten met mijn vader. En dan nam hij altijd een dame blanche.’ Jan Anne at verder, met kleine hapjes. ‘Dus dat je me uitgerkend daarvoor uitnodigde, daar schrok ik gewoon een beetje van.’

‘Leeft-ie niet meer?’

‘Mijn vader? Nee. Mijn moeder wel. Was het maar andersom geweest.’

‘Meen je dat?’

‘Nee. Maar ik zei het wel, dus dat zal dan toch wel iets betekenen. Denk je niet?’

‘Hoe oud was je toen-ie doodging?’

‘Elf. Of nee, tien, bijna elf.’

‘Wat zielig.’

‘Voor mij of voor hem?’

‘Voor allebei.’

‘Voor hem toen niet meer. Als je dood bent, ben je niet zielig meer.’

‘Voor jou dan.’

‘Zal wel. Het is lang geleden. Ik ben het al bijna vergeten.’

‘Blijkbaar niet dus.’

‘Nee.’

‘Mijn moeder en ik zijn nu met z’n tweetjes. Zij zit in een tehuis, want ze is de kluts een beetje kwijt.’

‘Ook zielig.’

‘Valt ook mee.’

Ze zwegen even en aten. Jan Anne merkte dat hij ervoor probeerde te zorgen dat hij steeds nog iets meer ijs had dan zij, zodat zij straks eerder klaar zou zijn en hij dan nog een paar laatste hapjes kon nemen terwijl zij niets meer had. Idioot natuurlijk, hij was een volwassen man, maar hij kon het niet tegenhouden. Niemand mocht ooit weten hoe kinderachtig hij eigenlijk was.

‘Ben je met iemand?’ vroeg zij. ‘Met een vrouw? Of met een man?’

‘Nee.’ Hij voelde dat zijn rug in een fractie van een seconde klam werd. Dit was precies waarom hij dit niet wilde, hij wilde niet met mensen een ijsje eten of een drankje drinken, altijd kwamen er dan die vragen, altijd wilde ze dan weten hoe hij leefde en wie hij was en hij wilde dat voor zichzelf houden. Waarom mocht hij dat niet voor zichzelf houden?

‘Waarom niet?’

‘Gewoon. Ik ben niet met iemand.’

‘Wel geweest?’

‘Ook niet. Hou eens op zeg.’

‘Mag ik dat niet vragen?’

‘Je mag alles. Maar ik mag ook zeggen dat ik het er niet over wil hebben.’

‘Ben je ook nooit met iemand geweest? Man of vrouw.’

Hij keek haar aan. ‘Zal ik je eens wat zeggen?’

‘Ja graag.’

‘Het is de eerste keer in mijn leven dat ik zelf een dame blanche eet. Echt waar. Ik wilde ’m vroeger niet. Ik vond die chocola eng. Zo donker.’ De aanval was de beste verdediging, dat wist hij en zo deed hij dat, je kon gewoon over iets anders beginnen.

Even keek ze hem onderzoekend aan, deze aparte man wilde duidelijk geen persoonlijke gesprekken voeren. Grappig eigenlijk, meestal was zij degene van de twee die vertrouwelijkheid afweerde, nu was dat anders. Ook weleens leuk om mee te maken.

‘Het is het lekkerste ijsje dat ik ken.’

‘Ik ben het met je eens.’

Ze aten verder.

‘Echt lekker. Je vader had gelijk.’

‘Ja. Zeker. Het was een man met smaak. Mijn moeder was blijkbaar ook lekker vroeger. Daarom leef ik.’ Hij lachte even.

‘Ik ben blij dat je leeft. Anders had ik hier maar alleen gezeten.’ Ze schraapte de laatste streepjes ijs van haar glazen bordje.

Jan Anne keek toe, met glinsterende oogjes. Hij had nog een paar hapjes, waar hij vervolgens intens van genoot, met zijn ogen half dicht, wetende of zich in ieder geval voorstellende dat ze jaloers toekeek.

Hij zat die middag op zijn balkonnetje in de zon te lezen, met Debbie op zijn schoot en zijn kleine transistorradiootje op het tafeltje voor hem en er was natuurlijk weer eens iemand op die zo nodig zijn mening moest geven.

‘Wij zitten dan met zijn allen bij elkaar en dan zijn we twee minuten stil, natuurlijk. Net als iedereen. Het is vreselijk wat er gebeurd is toen en dat mogen we niet vergeten.’

‘Dank je wel, Elly,’ sprak de presentator. ‘Dat brengt de stand op 18-0. Is er dan niemand in Nederland die vanavond om acht uur iets anders gaat doen dan herdenken? Belt u ons op nulvijfendertigviermaalachtviermaalvier. En dan gaan we ondertussen even luisteren naar een Oscar Peterson. Van de plaat *Motions and Emotions* hoort u: ‘Wave.’

De muziek zette in. Jan Anne aarzelde, hij kon zich al een tijdje niet goed op zijn boek concentreren, omdat hij geprikkeld werd door al die inbellers die allemaal hetzelfde zeiden. Wisten ze dan niet dat het leven gecompliceerd was en alles op verschillende manieren bekeken kon worden? Waarom belden er alleen domme mensen die de filosofen niet bestudeerd hadden? Of waren er onderwerpen, zoals deze dodenherdenking, waar je niet anders over kon of mocht denken? Iets wekte zijn ergernis, terwijl hij eigenlijk ook weer niet zo goed wist wat dat was. Hij pakte de telefoon die naast hem op het plankier lag, maar legde die meteen weer terug en probeerde verder te lezen. Wat niet lukte. Nog eens legde hij het boek weg, pakte de telefoon en draaide nulvijfendertigviermaalachtviermaalvier, wachtte even en kreeg

vervolgens verbinding met Hilversum. ‘Ja, u spreekt met Jan Anne, ik wilde even zeggen dat ik vanavond iets anders ga doen dan herdenken.’

De vrouw aan de andere kant van de lijn vroeg hem even te wachten.

‘Ja, dat is goed, maar... Hallo? Bent u daar nog?’

Er kwam geen antwoord, wel hoorde hij dat op de radio de muziek weggedraaid werd en de presentator het weer overnam. ‘We hebben een beller die niet gaat herdenken. Anne, heb ik aan de lijn, als ik het goed begrepen heb. Vertel het maar, Anne, wat ga je doen vanavond om acht uur?’

‘Nou, het is niet Anne, maar het is J...’

‘Hallo Anne, ben je daar?’

‘Ja, ik ben er maar...’

‘Zeg het maar, wat ga je doen vanavond om acht uur?’

Jan Anne zuchtte.

‘Vertel.’

‘Nou ja, ik ga misschien wel iets anders doen en misschien ook niet, maar het zou kunnen. Want wat hebben al die doden eraan dat wij ze gaan lopen herdenken? Er zijn nu allerlei mensen in nood en daar kijken we niet naar om. We zijn liever met het verleden bezig, met dat het allemaal zo erg was vroeger, maar daar kopen we niks voor. Wij niet en de mensen die toen doodgegaan zijn ook niet. Ik bedoel, ik ben er niet op tegen dat we stilstaan bij de verschrikkingen van de oorlog, zeker niet, natuurlijk niet, dus ik ben vóór de dodenherdenking, maar het mag geen excuus zijn om niet om je heen te hoeven kijken en dat gebeurt vaak. En dat moet ook gezegd worden. Kijk nu om je heen, kijk goed wat er nu in de wereld gebeurt, daar zijn nog massa's mensen die leven en die hulp nodig hebben, en zij zijn nu belangrijk en...’

Hij merkte, tot zijn eigen verbazing, dat de zinnen bijna als vanzelf uit zijn mond pielden, alsof er iets in hem was wat het overnam, alsof een dier dat jaren opgesloten had gezeten, vrijgelaten werd in een open veld. Hij voelde zich zeker en volledig op zijn gemak, tot zijn eigen verbazing. Er was een stem in hem ontwaakt.

Het enige was, bedacht hij later, dat hij niet helemaal zeker wist of hij ook echt van mening was wat hij van mening was. Misschien zei hij het alleen maar omdat al die andere mensen steeds hetzelfde zeiden en hij

anders wilde zijn dan al die andere mensen?

Daar lag hij die nacht nog lang over na te denken, zodat hij veel later in slaap viel dan anders.

3.

Het was een goed idee geweest dit jaar op Bevrijdingsdag open te zijn. Er kwamen drommen mensen en iedereen moest flink doorwerken. Jan Anne deed zijn uiterste best effectief te werken, maar ook nu weer voor iedereen even de tijd te nemen. Dat was zijn professionaliteit, dat was zijn trots, zo wilde hij zijn beroep uitoefenen.

‘Het is niet goed geschreven, dat niet, maar als je van romantiek houdt dan is het dik genieten. En er zit nogal veel seks in. Houdt u daarvan? Vast wel.’

Hij hielp vervolgens een oudere, wat chique dame, die een vreemd mutsje op haar hoofd had. Een beetje vreemd was ze, stelde hij tussendoor vast, maar niet heel veel meer dan een beetje. En wie was dat niet?

‘Dat boek over Indiase verbrandingsrituelen, euthanasie en reïncarnatie. Jullie zeiden dat het vandaag terug zou zijn, maar ik kan het niet vinden. Kun jij even kijken?’

‘Zeker.’ Hij keek in de computer, dat geweldige ding dat de laatste jaren alles zo verschrikkelijk veel makkelijker had gemaakt. ‘India, Indiaanse, Indiase, hier heb ik het. Indiase verbrandingsrituelen en reïncarnatie. Euthanasie staat er niet bij.’

‘Echt niet?’

‘Echt niet.’

‘Goh.’

‘Het zou gisteren al teruggebracht moeten zijn.’

‘Dat wordt een boete.’

‘Ja.’

‘Ja toch?’

‘Ja zeker.’

‘Wie is het? Kunnen we ’m bellen?’

‘Heeft u dat boek zo hard nodig?’

‘Daar gaat het niet om. Hij is te laat. Mensen moeten hun boeken op

tijd terugbrengen, andere mensen zitten er misschien op te wachten. Zoals nu dus.'

'U heeft helemaal gelijk. Zal ik u anders bellen als het er is?'

'Nee. Ik wil niet gebeld worden. Als mensen mij bellen is er altijd iets ergs. Ik kom morgen wel terug. Ben jij er dan of iemand anders?'

'Hangt ervan af hoe laat u komt.'

'Dat weet ik nog niet.'

'Dan weet ik ook niet of ik er dan ben of iemand anders. Meestal zit ik hier, maar we zijn morgen in de avond open, dus we wisselen elkaar af.'

'Wat een onzin.' De vrouw liep weg, met driftige passen. 'We worden al moe van een paar boeken uitlenen. Sjongejongejonge.'

'Wie volgt?' Jan Anne glimlachte naar de volgende in de rij. 'Komt u maar. Wat hebben we hier? Aha, kijk eens even. U krijgt vanavond rooie oortjes. Ja ja. Maar het is geen slecht boek hoor, helemaal niet.'

Later die middag zat hij met zijn moeder een oud fotoboek door te bladeren, waarin zij te zien was als revuedanseress. Een prachtige vrouw was ze geweest, stelde hij elke keer weer opnieuw vast. Om de een of andere reden vergat hij dat steeds weer, een prachtige vrouw was het, die stralend op foto's stond, in theatrale kostuums met veren achter haar rug en kunstfruit op haar hoofd. 'En dit was Sleeswijk, toch?'

'Weet ik niet meer. Leg weg nou.'

'Nee, waarom? Ik vind het leuk om je zo te zien. Zo gelukkig en zo mooi. Goeie billen had je toch, mam.'

'Hou op nou en leg weg. Ik zal al die boeken morgen maar eens weggooien.'

'Als je het maar laat.' Hij keek haar streng aan. 'Dat doe je niet, hoor. Ik wil ze later erven. Ik ben verliefd op deze mooie dame en ik wil mijn hele leven naar haar foto's kunnen kijken.'

'Dat was geen dame maar een slecht meisje. Van mooie billen word je slecht.'

'Onzin. Je hebt je best gedaan.'

'Dat heb ik helemaal niet. Was het maar waar. Ik was een stout meisje.' Ze keek treurig voor zich uit. 'En daar word ik nu voor gestraft. Daarom

zit ik hier. In dit kamp. Terecht. Maar leuk is anders.'

Jan Anne was alweer bij een andere foto. 'O, deze is ook mooi. Staat je ook goed hoor, zo'n ananas.'

De vrouw reageerde niet. Met een droeve blik keek ze naar de vogels buiten, naar hoe ze met het grootste gemak heen en weer vlogen. Twee zwaaitjes met die kleine vleugels en ze stegen op in wind en lentezon. Liever was ze een vogel geweest, veel liever.

'Dat je kon dansen op zulke hakken. Knap hoor. Geweldig.'

Die avond maakte Jan Anne voor zichzelf een flinke dame blanche. Hij had pure chocola gesmolten in het oudste steelpannetje dat hij had, en hij goot die vervolgens als donkerbruine lava over de drie scheppen roomijs, die aan de randen al aan het smelten waren. Het water liep hem in de mond. 'O jee, waar ben ik aan begonnen? Ik kan toch niet elke avond een dame blanche eten? Dan ben ik over een half jaar honderd kilo. Wat vind jij, Debbie?'

Hij keek televisie terwijl hij zo langzaam mogelijk zijn schaalje leeg at, te langzaam kon ook niet, dan zou het ijs gesmolten zijn, om het daarna tot slot af te likken, terwijl Debbie toch wat jaloers toekeek. Of verbeelde hij zich dat maar?

Voor het slapengaan trof hij, zoals tegenwoordig elke avond, een uitzending van *Zegt u het maar!* Een populair programma was dat blijkbaar, dat het elke avond moest worden uitgezonden. Onzin eigenlijk. Waarom moest iedereen de hele dag zijn mening over alles geven?

'Dus u bent tegen?'

'Natuurlijk ben ik tegen. Ik vind het al idioot dat jullie er een uitzending over moeten maken. Iedereen is toch tegen de doodstraf? Waar gaat dit land naartoe?'

'Dank u wel voor uw reactie. Dan gaan we naar de volgende beller en dat is mevrouw Van Vliet uit Spijkenisse. Bent u daar, mevrouw Van Vliet?'

'Ja hoor, ik ben er. En ik ben natuurlijk ook tegen. Wat nou als er een fout gemaakt wordt? Er worden tegenwoordig zo veel fouten gemaakt,

door iedereen. Volgens mij worden er tegenwoordig meer fouten gemaakt dan vroeger. Ik vind dat...'

Jan Anne liep naar de badkamer om zijn tanden te poetsen. Weer kriebelde dat dwarse gevoel, dat hij iets anders wilde zeggen omdat iedereen steeds hetzelfde zei.

Even later spoelde hij zijn mond en proestte die leeg. Daarna keek hij in de spiegel en bestudeerde zijn gezicht, zoals hij wel vaker deed, zo vlak voor het slapengaan. Hij probeerde zich voor te stellen hoe hij eruit zou zien als hij veel ouder was, en trok daarbij zijn wangen wat omlaag en drukte zijn vel wat bij elkaar om rimpels te maken.

Opeens ging in de slaapkamer de telefoon. Zijn moeder was natuurlijk overleden, was zijn eerste gedachte, wie zou hem anders bellen op dit uur van de avond? Hij liep terug naar de kamer, gehaast, half struikelend en greep de telefoon, die op de plank boven het bed lag. 'Hallo?'

'Spreek ik met Anne?'

'Nou, u spreekt met...'

'U was gisterenmiddag in ons programma, in de middagspecial ter gelegenheid van de dodenherdenking en we wilden u vragen of u misschien ook een andere mening heeft over de doodstraf, want iedereen die belt is ertegen, maar dat klopt niet met de cijfers. Er zijn ook mensen die...'

'Hoe komt u aan mijn telefoonnummer?'

'U heeft ons gistermiddag gebeld, wij kunnen dan uw nummer zien.'

'O ja. Ja ja.'

'En u was erg goed gisteren. Apart. Origineel. En dat vinden we leuk.'

'Maar wat wilt u dan dat ik zeg? Ik bedoel, ik vind inderdaad niet per se dat nooit iemand de doodstraf zou moeten kunnen krijgen, ik bedoel...'

'Wacht. Ik zet u in de uitzending. Een momentje.'

Er piepte iets, een scherpe piep was het.

'Misschien kun je je radio iets zachter zetten, Anne,' klonk de presentator.

'O ja. Sorry.'

'Graag.'

Jan Anne zette radio zachter, praktisch uit. 'Is het zo goed?'

'Uitstekend, dank je wel. Anne, ik begrijp dat jij over de doodstraf een

andere mening hebt dan alle anderen. Op de valreep dan toch misschien iemand met een originele invalshoek. Vertel.'

'Wacht even, ik heet niet...'

'Iedereen die inbelt zegt hetzelfde en jij bent iemand met een andere mening en ook die horen we graag. We leven tenslotte in een democratie en iedereen mag zijn zegje doen. Ben jij vóór de doodstraf?'

'Ja nou ja, nee, ja, ik bedoel, het is natuurlijk wel zo dat iedereen heel erg heilig doet over een mensenleven, maar bij mij in de buurt is een heel gevaarlijk kruispunt waar elk jaar wel een dode valt, een vriendin van mij heeft daar net een ongeluk gehad, niet heel erg, gelukkig, maar ze kon haar fiets weggooien en ze zat onder het bloed, maar de gemeente heeft geen geld voor een stoplicht, zeggen ze, dus over dat mensenleven doen ze dan helemaal niet zo moeilijk en als je een heel verschrikkelijk mens bent en je hebt heel verschrikkelijke dingen gedaan en die ga je misschien straks weer doen, als je weer uit de gevangenis komt, dan is dat leven opeens heel veel waard en het lijkt mij beter om dan maar te reïncarneren. In een mooie lijstje of zo die liedjes zingt als mensen 's morgens wakker worden. Of in een leuk poesje met een vlekje op zijn neus. En wat is nou erger, lekker rustig dood zijn of je hele leven tussen vier muren zitten en knarsetandend wasknijpers in elkaar vouwen?'

'Momentje Anne, we hebben een spookrijder.'

'Prima, maar ik heet Jan Anne en ik ben een...'

Het was opeens stil aan de andere kant, tot weer de stem klonk van de telefoniste van het programma. 'Dag Anne, jammer dat ze je moesten afbreken. Er was een spookrijder. Ben je er nog?'

'Ja, ik ben er nog. Maar ik heet dus geen Anne maar Jan Anne, ik ben namelijk een...'

'Jammer genoeg waren we aan het einde van het programma, maar we willen je heel erg bedanken voor je medewerking en als je het goed vindt, vraagt onze eindredacteur, bellen we je morgenavond ook nog even, als het mag. Het gaat dan over of je kinderen mag slaan of niet en iedereen is daar vast op tegen en jij denkt daar misschien wel heel anders over, want je bent iemand met een eigen mening en die horen we graag. Mag dat? Mogen we je bellen?'

'Ehhh...'

‘Geweldig, dank je wel. We verheugen ons erop. Dag Anne, goedenacht.’

De verbinding werd verbroken en op de radio, heel zacht in de achtergrond, klonken de piepjes van het nieuws.

4.

De volgende ochtend was het opeens erg rustig in de bibliotheek; de mensen hadden waarschijnlijk feestgevierd vanwege Bevrijdingsdag en lagen nog in hun bed. Jan Anne en Belletje hingen maar een beetje rond te hangen bij de balie, met kopjes koffie en bastognes, waar hij net om de hoek een pak van gehaald had.

‘Single. Altijd geweest. Net als jij.’

‘Dat geloof ik niet.’

‘Ik geloofde het van jou ook niet.’

‘Zo mooi als jij bent. Kom nou.’

‘Vind je me mooi?’

‘Het is niet een kwestie van vinden. Je bent het gewoon. Ik ben niet gek en ik heb ogen in mijn hoofd.’

‘Mannen zijn altijd zo ruw. En grof. Jij bent dat niet. Ik wil jou wel.’

‘Doe niet zo idioot.’

‘Waarom is dat idioot?’

‘Omdat het dat is. Ik ben geen man om te willen. En nu houden we erover op.’

Belletje staaarde hem even aan. Wat was dit voor iemand? ‘Maar we kunnen wel vrienden zijn. Toch? Heb jij veel vrienden? Ik niet. Zullen we vanavond samen eten? Mag ik je huis van binnen zien? Ik ben zo benieuwd hoe je woont. Vast heel gezellig.’

Jan Anne zuchtte. Dit ging nog wat worden. ‘Ik kan vanavond niet. Ik moet op de radio.’

‘Hoe bedoel je?’

‘Ik ben al twee keer op de radio geweest en nu willen ze me weer.’

‘Echt waar? Waarvoor?’

‘Om dingen te zeggen.’

‘Wat voor dingen?’

‘Dingen die ik denk over dingen. Omdat ik anders ben dan anderen.’

Ik zeg andere dingen. Vanavond gaat het erover of je kinderen mag slaan.'

'Leuk onderwerp.'

'Ze zeggen steeds Anne tegen me. Ze denken dat ik een vrouw ben.'

'Lachen.'

'Ze praten steeds door me heen. Zo irritant. Klink ik echt als vrouw?'

'Beetje wel, ja. Maar ik ben er al aan gewend. En laat ze lekker denken wat ze willen. Het is toch radio. Wat maakt het uit? Hoe laat is het? Is het live? Op welke zender? Ik ga luisteren. Of mag ik erbij zijn? Zal ik voor je koken?'

'Je vraagt van alles tegelijk.'

'Zeg dan gewoon ja op alles tegelijk.'

'Wacht. Ik moet aan het werk.'

Daar kwam toch nog een klant, het was de chique dame met het rare mutsje weer. 'Mag ik even inbreken? We zijn hier niet om te babbelen, hè? Is mijn boek er al? Indiase verbrandingsrituelen en reïncarnatie.'

'Ik maak iets lekkers voor je vanavond.' Belletje zwaaide en ging.

Hij wilde haar nog tegenspreken, maar ze was al weg. Wat waren vrouwen toch doortrapt. En mooie jonge meisjes helemaal.

'Het zou er nu toch wel moeten zijn. Zou je zeggen.'

'We zullen eens even kijken.' Jan Anne dook in de computer, zocht het boek en zag dat het nog steeds uitgeleend was. 'Ik ben bang van niet.'

'Maar dan gaan we nu wel bellen, hoor. Of geef me anders het adres. Dan ga ik wel even langs.'

'Dat kan echt niet. Het spijt me.'

'Dan wil ik de directeur spreken.'

'Die is er niet. We hebben nog andere boeken over dat onderwerp.'

'Dat kan wel wezen, maar ik...'

'Zullen we anders samen even kijken? Wat er allemaal nog meer is over dat onderwerp? Het is nu toch rustig. Loopt u anders even mee. Kom maar. Ik kan wel even weg hier.'

Hij ging, zij dreutelde achter hem aan. 'Maar ik vind dat als iemand...'

'Waar gaat het precies om? Gaat het u om India of bent u meer bezig met verbrandingsrituelen en zo?'

'Reïncarnatie. Daar ben ik binnenkort aan toe namelijk.'

'Loopt u maar even mee. We vinden vast wel iets leuks.'

Later die avond, ruim anderhalf uur na een door Belletje gekookte maaltijd die Jan Anne maar matig bevallen was - te rommelig, te laat en niet echt warm - zat hij aan de telefoon. Zij was nog steeds bij hem en luisterde mee. Ze stond voorovergebogen met haar oor tegen de radio aan, omdat die zo zacht moest staan in verband met het rondzingen, wat zij zo'n leuk en gezellig woord had gevonden.

'Ja hoor, mijn vader sloeg mij zo vaak. Niet hard. Maar gewoon een tikje. Ik had een keer een kikker opgeblazen. Ik had een rietje van achteren bij hem erin gestopt en toen heb ik hem opgeblazen tot-ie uit elkaar spatte. En toen kreeg ik een flinke tik van mijn vader. En daarna heeft hij me uitgelegd dat ik misschien wel een beetje pijn had van de tik, maar dat dat wel overging en dat die kikker er veel slechter aan toe was, want die was helemaal uit elkaar gespat en dat ging niet over. En toen heb ik daarna nooit meer een dier pijn gedaan. Nooit meer. Dus de kikker is niet voor niets gestorven, maar voor alle andere dieren daarna. Dus hij is eigenlijk een beetje de Jezus van Nazareth van de kikkers.'

Belletje lachte hardop, wat tot haar eigen verbazing en verrukking op de radio te horen was.

Een uur later was ze nog steeds niet naar huis en terwijl Jan Anne met haar bij een kaarsje een glaasje wijn zat te drinken, vroeg hij zich af of hij haar op een bepaald moment niet gewoon weg moest sturen, omdat ze waarschijnlijk uit zichzelf nooit zou vertrekken. Hij had weleens gelezen dat mannen moeten leren tegen vrouwen te zeggen wat ze willen en nu begreep hij dat. Dat was inderdaad moeilijker dan je zou denken.

'Je bent een groot talent.'

'Doe niet zo raar.'

'Daarom willen ze je toch ook elke dag?'

'Ze willen me helemaal niet elke dag.'

'Ze willen morgen weer! Dat zeiden ze toch? Je wordt gewoon een vaste gast.'

'En dan is het wel weer mooi geweest.'

'Je moet er geld voor vragen.'

'Hou op. Na morgen is het klaar.'

Het bleef even stil, hij zweeg expres en demonstratief. Normale mensen

zouden dat aanvoelen en het moment aangrijpen om zo zoetjesaan maar eens aanstalten te maken, maar nee, Belletje keek hem stralend aan, totaal ontspannen en gelukkig.

‘En je moet zo maar eens naar huis gaan, Bel. Ik wil naar bed.’ Zo, dat was eruit.

‘Jammer. Ik wil nog niet. Kan ik hier anders niet gewoon blijven slapen?’

‘Nee.’

‘Moet ik helemaal alleen door het donker? En wat als ik verkracht word en vermoord?’

‘Je gaat toch weleens vaker alleen door het donker?’

‘Oké, maar dan is het mijn eigen schuld. Nu niet. Als er nu iets gebeurt, dan voel jij je je hele leven hartstikke schuldig. En dat wil ik je niet aandoen.’

Hij keek naar haar, niet wetend of hij moest lachen of boos moest worden. Dus zo deden vrouwen dat, zo kregen ze hun zin, niet met geweld maar met trucjes. ‘Maar je mag niet bij me in bed,’ zei hij ferm. ‘Absoluut niet, Dan doe ik geen oog dicht.’

‘Goed hoor. Ik ga hier wel op de bank of zo.’

Een half uur later zat Jan Anne in het donker rechtop in bed en lag Belletje naast hem, heel dicht bij hem. ‘Een auto-ongeluk,’ fluisterde ze. ‘Ze was ineens weg. Ik heb nooit afscheid kunnen nemen. Ook niet van het lichaam. Want ze was helemaal verbrand.’

‘Wat verschrikkelijk.’

‘En toen is mijn vader hertrouwd, maar die vrouw had meteen een hekel aan me, dus toen ben ik op mezelf gaan wonen. Op mijn zestiende. Ik zie ze eigenlijk nooit. Heel soms bel ik weleens. Steeds minder vaak eigenlijk. En dan zijn dat helemaal geen leuke gesprekjes. Ik ben eigenlijk wees. Vind ik zelf.’

‘Hoe oud is ze geworden?’

‘Eenenveertig.’

‘Was een mooie vrouw zeker?’

‘De mooiste die ik ooit gezien heb.’

‘Dus ze is op haar hoogtepunt weggegaan? Qua uiterlijk dan.’

‘Ja, dat wel. Maar ik had toch liever gehad dat ze nog leefde.’

‘Ja. Logisch.’

Hij liet een gepaste stilte vallen, om niet eerbiedig over te komen en sprak toen: ‘We gaan slapen, Bel. Morgen weer vroeg dag.’

‘Ja. Lekker. Ik ben moe.’

Hij deed niets en bleef rechtop zittend voor zich uit staren. Zij zag dat niet, sloot haar ogen en was binnen drie minuten vertrokken.

Hij hoorde het aan haar ademhaling. Hoe kom ik deze nacht door? vroeg hij zich af. En bijna nog belangrijker: waarom kon hij absoluut niet slapen met iemand naast zich? Was hij geboren om een leven lang alleen te blijven?

5.

‘Is mijn boek er al?’ Het hoedje had plaatsgemaakt voor een flinke bos rood haar.

‘Indiase verbrandingsrituelen en reïncarnatie, bedoelt u? Ik zal zo kijken. Eerst even de mensen helpen.’

‘Ben ik geen mens dan?’

‘U bent ook een mens, dus u moet net als de andere mensen achter in de rij aansluiten en tien minuutjes op uw beurt wachten.’

‘Ik wacht al drie dagen.’

‘Eerdere wachtbeurten tellen niet mee. Ik kom zo bij u.’

‘Dan ga ik wel even zitten. Dus ik sta in de rij, maar ik zit daar even. Dat iedereen het weet. Dat ik wel in de rij sta.’ Ze nam plaats op het stoeltje bij de ingang, maar echt zitten was het niet, ze hield haar lichaam actief, het was bijna of ze boven de zitting zweefde, klaar om op te springen en de aandacht op te eisen.

Even later kwam Belletje met de lege bak voor de boeken en trof ze haar in die houding aan, terwijl ze nog steeds met een zuur gezicht zat te wachten. ‘Goeiemorgen. Bent u er weer? Wat heeft u met uw haar gedaan? Mooi zeg.’

‘Is een pruik, meisje.’

‘Echt waar? Goed zeg. Dat zie je helemaal niet.’

‘Mag ook wel voor dat geld. Ik had ’m nodig. Ik ben ziek dus kaal. Ik ben goed ziek namelijk. Bijna dood zelfs.’

‘O.’ Belletje schrok.

‘Heeft hij dat niet aan je verteld? Hij weet het.’ Ze keek boos in de richting van Jan Anne. ‘Mensen hebben geen interesse meer in mensen. Ja, ik ga dood, maar zullen we het daar niet over hebben alsjeblieft?’

‘Nee. Oké. Sorry.’ Even wist ze niet wat ze moest doen, gewoon aan het werk gaan leek onaardig.

‘Ik heb je laten schrikken. Het spijt me.’

‘Geeft niet. Voor u is het erger. Maar echt een erg, erg mooie pruik. Prachtig dat rood. Erg mooi.’

‘Dank je.’

Belletje dreutelde nog wat halve pasjes voor- en achteruit en liep vervolgens naar de kast achter Jan Anne om de bak weer vol te laden. Jan Anne schoof net weer achter de computer, nu hij het rijtje klanten had afgewerkt. ‘Ik ga nu voor u kijken, mevrouw.’

‘Eindelijk.’ Zij veerde op, liep naar de balie en keek vol spanning toe.

‘Nee. Is er nog steeds niet. Ik zal inderdaad maar eens even gaan bellen.’

‘Dat dacht ik toch ook.’

Twee schoolmeisjes verschenen aan de balie, ieder met een flinke stapel boeken.

‘Gaat u nog even zitten, alstublieft. Ik ga zo bellen.’

‘Ik ben nu toch aan de beurt?’

‘De balie gaat vóór bellen. Ik doe het echt zo.’

‘Is dit om te pesten of zo? Ik zit al een hele tijd te wachten en ik heb niet zo veel tijd meer, hè? Kunnen we daar een beetje rekening mee houden?’

Belletje schoot toe. ‘Wilt u anders even een kopje koffie of zo? Of een kopje thee?’

‘Omkopen, toe maar.’

Vijf minuten later zaten de twee aan de thee in een kartonnen bekertje, op de vide halverwege de eerste verdieping, waar een zitje was gemaakt van oranje zitelementen. De vrouw was veel rustiger nu, liever ook, zacht zelfs. Thee en gezelschap deden haar goed.

‘Het is niet erg. Ik ben al op leeftijd. Er komen daar ook kinderen. In dat ziekenhuis. Dat is veel erger.’

‘Ja.’

‘En ik heb een mooi leven gehad. Met alles erop en eraan. Liefdes, geld, een eigen zaak. Geen kinderen helaas, dat is er niet van gekomen. Ik was te druk en mannen vonden me te onafhankelijk. Maar goed, je kunt niet alles hebben. Je hoort mij niet klagen.’

Belletje knikte en dronk van haar thee. Ze voelde dat ze met een bijzonder iemand te maken had, een echte persoonlijkheid.

‘Dus ik ben me een beetje aan het inlezen. En voorbereiden. Op het einde. Snap je wel? Daarom ben ik misschien een beetje ongeduldig.’

Omdat ik niet zo veel tijd meer heb. Ik ga reïncarneren, als het bestaat. Zal wel niet, maar toch wil ik er wat over lezen.'

Op dat moment kwam Jan Anne naar hen toegelopen. 'Hij kan het niet vinden. De man die dat boek geleend heeft. Hij is het kwijt.'

Ontdaan stond de vrouw op. 'Dat meen je niet? Het is een geleend boek. Dat maak je toch niet kwijt?'

'Het komt voor. Maar moet het per se dat boek zijn? Gaat het om de Indiase cultuur? We hebben een prachtige Chinese uitgave over...

'Je begrijpt er helemaal niks van. Dat heb ik je toch uitgelegd? Aan jou hebben we echt niks. Waardeloos. Laat maar. Laat maar, laat maar, laat maar!' Ze stond op, stampte driftig langs hem heen het stukje trap naar beneden en beende met driftige passen naar de uitgang. Daar draaide ze zich nog even om. 'Ik heb medelijden met jullie. Dat jullie nog zo jong zijn. Dat jullie nog zo lang hier op deze idiote aardbol moeten rondlopen. Waar het één grote chaos is en mensen elkaar kapotmaken en doodschieten en kinderen en dieren mishandelen en hun boeken van de bibliotheek niet terugbrengen en ze gewoon kwijtmaken. Ik zal blij zijn als ik hier weg ben. Van mij kan het hele zootje met alles en iedereen erbij in de dikke vieze stront zakken!' Weer liep ze weg, om zich deze keer al na een paar passen voor een tweede keer om te draaien. 'En ik wil ook geen lid meer zijn van deze bibliotheek. Ik koop mijn boeken wel. Ik heb toch geld zat.' Wild zocht ze in haar tas, graaide erin, alles door elkaar husselend, om eindelijk haar pasje te vinden. Ze gooide het op de grond. 'Hier is mijn pasje. Ik hoef het niet meer. Jullie zien mij hier nooit meer! Klaar. Basta.' Ze draaide zich om en ging, nu echt en definitief, met grote boze passen.

Jan Anne en Belletje keken elkaar wat verbaasd aan.

'Ze gaat binnenkort dood, daarom,' zei Belletje. 'Echt rot. En zielig ook. Net was ze even heel erg aardig'

'Je maakt wat mee hier,' sprak Jan Anne en hij schudde zijn hoofd.

Toen Jan Anne die middag met zijn gevulde boodschappentas zijn huisje binnenstapte, ging net de telefoon.

'Hallo?'

‘Spreek ik met Anne?’

‘Ja en nee. Ik heet namelijk...’

‘U spreekt met Annelore van Vleuten van Aquarius Television Productions. Zou u er iets voor voelen om eens bij ons langs te komen voor een gesprek? Wij zouden graag kennis met u maken. Om wat te praten over het een en ander.’

‘Wie zegt u? Wat is dit? Waar gaat dit over?’

‘Mijn naam is Annelore van Vleuten van Aquarius Television Productions en wij vroegen ons af of u er iets voor zou voelen om eens bij ons langs te komen voor een gesprek. Wij zouden graag kennis met u maken. Om wat te praten over het een en ander.’

‘Waarover dan? Van wat voor producties bent u?’

‘Uw radio-optreden heeft indruk op ons gemaakt en we zouden eens willen kijken wie u bent en of we misschien iets met u zouden kunnen doen op televisie. Onze wereld zit altijd te springen om nieuw talent. Zou u eens bij ons willen langskomen?’

Televisie? Nieuw talent? Waar had die vrouw het over?

‘Zou morgen een mogelijkheid zijn? Om vier uur in de middag. Kan dat?’

‘Nee, dat kan niet,’ hoorde hij zichzelf bits antwoorden. ‘Ik kan niet, omdat ik moet werken, ik heb namelijk mijn eigen leven, dus ik kan niet komen praten, daar heb ik gewoon geen tijd voor. Mensen moeten werken, weet u wel.’

‘Maar u bent toch wel weer in *Zegt u het maar!* vanavond?’

‘Maar dat is de laatste keer, heb ik net vanochtend bedacht, dan is het afgelopen en klaar en dan ga ik weer door met mijn eigen leven.’

‘Wat jammer. En wat zonde. U wilt hier niet mee verder? Weet u het zeker? Daar valt niet over te praten? Ook niet even een gesprekje? Dat wilt u niet?’

‘Nee, dat wil ik inderdaad niet. En ik moet nu ophangen. Dag mevrouw.’ Hij wachtte haar reactie niet af, zette de telefoon uit en legde die met een klap op het aanrecht. Brutale mensen waren dat toch bij de radio en de televisie. Alsof iedereen maar op hen zat te wachten. Nou niet dus, hij niet.

Eind van die middag zat Jan Anne bij zijn moeder in haar kamertje. Ze lag in bed en zag er slecht uit.

‘Ze zijn me aan het vermoorden.’

‘Het zal wel meevallen, mam.’

‘In alles zit vergif. Vooral in de vla. Je proeft het gewoon.’

‘Misschien is het gewoon vla waar je niet zo van houdt.’

‘Ik hou niet van vla waar vergif in zit, nee.’

‘Nee, logisch.’

‘Maar ik vind het niet erg. Er zijn veel te veel bejaarden en er komen er steeds meer. Ze moeten een beetje opruimen. Ik ben het ermee eens. Het leven gaat om jong zijn, jong en mooi. Daar gaat het leven om.’

‘Maar wat heb je nou eigenlijk precies? Ik bedoel, waarom lig je in bed?’

‘Dat komt door het vergif, dat zeg ik toch? Dat verzwakt me. Het tast alles aan. Ik lig hier weg te teren. Het vreet me op, van binnenuit.’

‘Wat afschuwelijk.’

‘Als je het weet, dan stel je je erop in. En dat doe ik. Want ik heb geen keus. Jij gelooft me niet, niemand gelooft me, dus ik kan er niet tegen vechten. Het is mijn straf, ik moet dood.’

‘O.’

‘Vanillevla is het. Ze hebben ook frambozen, maar die is nog veel erger. Als je daar een bakje van eet krijg je een hersenbloeding. Heb ik gezien. Twee keer al. Er zijn er al twee kapot aan gegaan.’ Ze sloot haar ogen, in de beweging glinsterde een traan. ‘Het spijt me zo, jongen, het spijt me zo.’

‘Wat spijt je, mam?’

‘Alles, het spijt me echt. Ik ben altijd zo met mezelf bezig geweest. Niet lief, echt niet lief. Maar nu is het te laat.’

Die avond zat Jan Anne weer aan de telefoon, de radio klonk net als de vorige keren heel zacht op de achtergrond. Het was een wat langer interview dit keer, waarbij verschillende onderwerpen aan bod kwamen. ‘Als dit je laatste keer is, willen we graag een paar dingen met je doornemen,’ hadden ze gezegd. ‘Zeg maar waar je het over wilt hebben.’

We hebben alle tijd voor je.’

Het werd een reeks monoloogjes. Welke vraag er ook gesteld werd, Anne kwam en bleef op gang.

‘Ik ben dol op wetenschap en literatuur, ik lees heel erg graag. Boeken zijn mijn leven. Maar het is niet het enige, dat weet ik heel goed. En voor het geld hoef je niet te studeren tegenwoordig. De metselaar heeft in deze tijd ongeveer bijna hetzelfde uurloon als de doctorandus. En de echt grote jongens in het bedrijfsleven hebben vaak nog nooit een universiteit van binnen gezien. Dus ik geniet van kennis en literatuur, maar ik weet dat het maar een onderdeelje is van het leven. Het woord ‘school’ is afkomstig van het Griekse woord *scholè*, wat ‘vrije tijd’ betekent. Wist je dat? Het is echt waar. De Griekse jongens oefenden namelijk de hele dag allerlei sporten en als ze daar dan even vrij van hadden, gingen ze in de schaduw zitten uitpuffen, om te luisteren naar oude mannen die verhalen vertelden over andere landen en vroegere tijden. Aardrijkskunde en geschiedenis dus. Dat was hun vrije tijd. Daar is het allemaal begonnen. Maar we zijn nu een beetje doorgesloten. De hele dag in de schaduw zitten is niet gezond en alleen maar de hersens laten werken ook niet. We moeten eigenlijk terug naar *Mens Sana in Corpore Sano*, zoals ze in het Latijn zeggen, een gezonde geest in een gezond lichaam. Het doel van de mens is gelukkig zijn en de meeste kans op geluk en succes heeft niet de wetenschapper maar de *Homo Universalis*, de complete mens. Ik vind...’

‘Ik ben ook dol op dieren en ik vind het verschrikkelijk als dieren mishandeld worden, echt verschrikkelijk, maar als iemand twee dagen een ezel eten vergeet te geven, dan staat dat op de voorpagina van de krant, terwijl kinderen die misbruikt worden en hongerlijden en zo, niet eens worden genoemd op pagina acht links onderaan en daar klopt iets niet. Ik ben gek op dieren en wie aan mijn Debbie komt, mijn poes, die komt aan mij, maar ik zeg wel dat het een gewoon belangrijker is dan het ander, een mens is belangrijker dan een dier...’

‘Politiek gaat altijd alleen maar over geld. We denken soms dat het om denkbeelden en idealen draait, maar dat is natuurlijk grote onzin. Het is zoals het is. Als we ervoor kiezen een euro naar links uit te geven, mensen, dan kan die niet naar rechts. Zo simpel is het. Besluiten we een fortuin te spenderen aan een paar van die supersonische gevechtsvliegtuigen,

dan zullen daar een flink aantal verpleegbejaarden 's nachts hun plas voor moeten ophouden, omdat er geen personeel is om ze uit bed te helpen. Zo is het gewoon. Als we van mening zijn dat het onmenselijk is meerdere gevangenen in één cel te zetten, dan moeten we het onderwijs laten verschrallen en de kinderopvang maar zelf betalen. Niks aan te doen. En als we vinden dat we ook uitkeringen moeten verstrekken aan mensen die geen zin hebben om te werken, dan zullen er op een paar gevaarlijke kruispunten schoolkinderen doodgereden moeten worden, omdat er geen geld meer is voor stoplichten. Maar daar hebben we het al over gehad. Omdat wij hier in de buurt ook zo'n kruispunt hebben, waar een vriendin van me net haar fiets in de prak heeft gereden. Ik wil maar zeggen, het zijn keuzes die we met z'n allen maken. Toch?

Twintig minuten na zijn lange interview als speciale gast in *Zegt u het maar!* zat hij op de bank nog wat verdwaasd voor zich uit te staren. Wat had hij allemaal gezegd? Hoe deden ze dat toch? Vond hij dat allemaal wat hij zei? Het leek wel of iets bezit van hem genomen had en dit hem had laten zeggen. Een buitenaards wezen was in hem gekropen en sprak met zijn mond tegen de wereld. Magisch realisme?

De bel ging, twee keer lang achter elkaar. Zouden ze zelfs langskomen om te vertellen dat zijn moeder dood was? Misschien omdat hij de hele tijd in gesprek was geweest? Hij liep naar de deur en opende die. Belletje stormde naar binnen. 'Sorry. Ik moest gewoon even naar je toe. Moest gewoon.'

'Wat is er aan de hand?'

'Je was steengoed, ik vond het geweldig. En echt, ik wilde gewoon naar bed gaan, want ik dacht, ik zie je morgen wel, maar ik wist dat ik niet zou kunnen slapen van de opwinding. Dit is zo spannend en interessant wat jij allemaal zegt, zo anders dan iedereen en je klinkt zo goed. Je stem, hoe je dingen zegt, je wil gewoon naar je luisteren. Ik denk dat mensen dit heerlijk vinden. Ik denk dat je een ster gaat worden. Ik meen het. Hier moet je mee door, ik begrijp heel goed dat ze gebeld hebben. Hier moet je wat mee doen.'

'Hou eens op zeg. Je slaat door.'

'Ze bellen je toch steeds weer? Dat is toch niet zomaar?'

'Hoe kan ik nou een ster worden? Hoe kan dat nou?'

‘Waarom zou dat niet kunnen?’

‘Ze denken dat ik een vrouw ben! Hallo! En dat ben ik niet.’

‘Maar dat hoeft toch niemand te weten? Voor de radio maakt het niet uit.’

‘Daar komen ze toch achter? Ik moet dan toch ook praten met die mensen die dat allemaal doen en organiseren? De producers en zo.’

‘Die gaan morgen bellen. Let maar op.’

‘Dat hebben ze al gedaan. Van de televisie zelfs. Ze willen dat ik langskom morgen. En dat kan natuurlijk niet. Dat kan absoluut niet.’

‘Nee?’

‘Wat nee?’

‘Kan dat niet?’

‘Nee, natuurlijk niet. Zeker niet voor de televisie. Als ze zien dat ik een man ben, willen ze me niet meer. Wie wil nou naar iemand zoals ik kijken? Ik ben niet gek, Bel, ik weet hoe ik eruitzie, hoe ik praat, hoe mijn stem klinkt. Ik ben half man, half vrouw.’

‘Je bent heel apart, dat is juist zo bijzonder. Niemand is zo apart als jij.’

‘Nee. Mensen vinden mij een freak. Hou op.’

‘In de bibliotheek toch niet?’

‘Daar zijn ze aan me gewend.’

‘Dan kan het televisiepubliek ook aan je wennen.’

‘Ik wil het niet. Mensen gaan me belachelijk maken, ze gaan me nadoen. Mensen op straat. Ik wil het niet. Echt niet.’

‘Tenzij...’ Belletje stond op en hief haar armen bezwerend omhoog.

‘Tenzij wat?’

‘Tenzij je gewoon een vrouw bent. En dat kun jij. Jij kunt gewoon een vrouw zijn. Mag ik je helpen?’

‘Met wat?’

‘Kom. We gaan het proberen. Nu. Geef me een kans.’

‘Waar heb je het over? Wat wil je? Wat gaan we doen? Bel, alsjeblieft, ga naar huis, laat me met rust!’

Drie minuten later zat Jan Anne met ontbloot bovenlijf voor de spiegel en keek naar zichzelf. Het was een inspecterende blik, hij bekeek elke rimpel

en elke oneffenheid in zijn gelaat. Dat was hij, die man daar in de spiegel, dat was hij en niemand anders. En hij kon ook nooit iemand anders zijn.

Belletje stond achter hem. Ze had eyeliner, rouge, lipstick en wenkbrauwenpotlood uit haar tas gehaald en op de stoel naast zich neergelegd. ‘Kom. We beginnen.’

‘Ik vind dit doodeng.’

‘Alleen maar om te proberen. Kom op.’

‘Bel, ik wil dit niet.’

‘Ik denk van wel,’ zei ze ernstig. ‘Ik denk dat je het wel wil. Je bent zo goed als je praat. Maar hou nou maar even je mond en laat mij even mijn werk doen. Ik deed vroeger bij de schooltoneelstukken ook altijd de grime en make-up. Ik weet wat ik doe.’

‘Maar ik...’

‘Ssst.’

Een kwartier was ze bezig, in volle concentratie. Ze maakte van een man een vrouw, met lijntjes, kleurtjes en vegen. Zijn ogen werden haar ogen, zijn mond werd haar mond, zijn wenkbrauwen werden haar wenkbrauwen. Een beetje rouge tot slot, niet te veel en klaar. Belletje nam een paar passen afstand en bekeek het resultaat via de spiegel. ‘Prachtig. Toch?’

Jan Anne staarde naar zichzelf, naar het gezicht van iemand die hij niet was maar toch ook weer wel. ‘Niet te geloven. Dat ik dat ben.’

‘Dat ben jij ook. Dat is waar het om gaat.’

‘Maar ja, mijn haar...’ zei hij.

‘Klopt. Nu hoef je alleen nog maar een goede pruik te hebben en je bent klaar.’

‘En die heb ik niet.’

‘Die vrouw had er een op die net echt was. Die boze lieve vrouw. Prachtig rood haar had ze. Echt schitterend. Heb je een telefoonnummer van haar?’

‘We hebben alle gegevens van iedereen.’

‘Heb je het hier?’

‘Nee natuurlijk niet! Je kunt nu toch ook niet bellen? Het is midden in de nacht.’

‘O ja.’

Ze vielen even stil. Hij richtte zich weer tot de spiegel en bekeek zichzelf. ‘Het is echt wel heel echt, hè?’

‘Ja. Ik wist het.’

‘Goh.’

‘Nu ben je geen Jan Anne meer, maar alleen nog maar Anne.’

Hij schrok, opeens was er paniek in zijn ogen. Belletje zag het.

‘Wat is er? Waarom kijk je zo?’

Ze kreeg geen antwoord.

‘Wat is er nou?’

‘O god. O jezus.’

‘Wat is er opeens?’

Hij was weer afgeschminkt, zij had haar tanden gepoetst met een tandenborstel van een hotel in Griekenland die hij nog ergens had liggen, en ze lagen naast elkaar in bed, in het donker, alleen beschenen door het bleke licht van de maan buiten. Zij was voorzichtig tegen hem aan geschoven, een klein beetje, alleen met de zijkant van een schouder en met een stukje been.

‘Ze is een paar dagen na onze geboorte doodgegaan.’

Belletje zweeg.

‘Ze is altijd een beetje bij me geweest. Wat niemand weet. Behalve mijn moeder natuurlijk. Ze is er altijd, niemand die haar ziet. Ze loopt met me mee, als een schim. Daarom ben ik nooit alleen en kan ik dus zo goed alleen zijn. Zij is altijd bij me.’

Buiten huilde een gevoelige hond.

‘Ze heeft nooit bestaan en ik wel. Ik besta wel en zij niet.’

‘En je heet dan ook nog Jan Anne. Een jongensnaam en een meisjesnaam.’

‘Officieel heet ik gewoon Jan, maar ze noemden me altijd Jan Anne omdat zij er niet meer was. Dat ze toch nog een beetje bestond.’

‘Wel mooi.’

‘Mijn vader heette Jan en mijn moeder heet Anne. Ze wisten dat ze een tweeling zouden krijgen, een jongen en een meisje. Het meisje zou ook Anne heten en de jongen ook Jan. En nu ben ik dus allebei.’

‘Waarom is ze overleden?’

‘Weet ik niet zo goed. Weet niemand, geloof ik. Daar werd niet over gepraat. Mijn vader was naar het gemeentehuis om ons in te schrijven en toen hij thuiskwam was ze dood. Zoiets. Ik geloof zelfs dat ze nog steeds ingeschreven staat. Ze hebben haar zelf begraven. Ergens. Waar weet ik niet. Mijn moeder wil het er niet over hebben. Ze denkt dat alles haar schuld is.’

‘Waarom dan?’

‘Omdat ze gerookt en gedronken heeft toen ze zwanger was. En gedanst. En gefeest. Ze denkt dat het daardoor komt.’

Belletje liet het even op zich inwerken. Haar ogen glansden door het licht van de maan, zag hij toen hij even opzij keek omdat ze niets zei. Opeens was dit meisje in zijn leven gekomen, opeens was ze er en wist ze ongeveer alles. Hij had nu een zusje en praatte met haar over het zusje dat hij ooit had. Daar was het magisch realisme weer.

‘Dus jij moet nu allebei zijn? Voor je moeder. En voor jezelf?’

‘Zal wel. Ik weet het niet zo goed.’

‘Vanavond bestond ze dus even een beetje. We hebben haar gezien in de spiegel.’

‘Ja. Jezus ja.’

‘Het lijkt wel of ik haar nu ook voel. Zo hier bij ons. Bij ons in bed.’

Een paar uur later was hij nog steeds wakker, buiten begon het al een beetje licht te worden. Naast hem lag Belletje prachtig te zijn, in diepe rust. Hij had altijd zo’n rustig leven gehad met al die gewone dagen die op elkaar leken, en nu opeens dit. Opeens was hij in een stroomversnelling terechtgekomen. Wie had dit bedacht en waar was dit voor?

De volgende ochtend bij het ontbijt was ze erover begonnen, alsof het iets heel gewoons was. Hij had meteen begrepen wat ze zei, waar ze naartoe wilde, maar hij kon het niet aan. Een onverdraaglijke gedachte was het, die zich onbewust ook al aan hem opgedrongen had en die hij niet onder ogen wilde komen.

‘Nee, hou op. Hou op nou.’

‘Waarom zou ik ophouden? Het is toch logisch? Dit is hoe het bedacht is door het lot of door God of hoe je het noemen wil.’ Zij wilde haar arm om hem heen slaan, maar hij weerde die af, wurmde zich eronderuit en liep van haar weg. ‘Sorry.’

‘Oké. Geen probleem. Maar je weet dat het zo is. Ik weet dat je het weet.’

Hij stond van haar afgekeerd, stram en met onwillige schouders.

‘Maar het is oké. Echt. Ik begrijp het.’

Hij stond daar maar, hulpeloos en hij kon geen kant op.

‘Je kunt haar daarmee laten bestaan. Daar gaat het om. Daar is het voor. Ze kan bestaan en ze kan zelfs beroemd worden.’

Hij draaide zich om en staarde haar aan.

‘Ik zou het maar gewoon doen. Wat heb je te verliezen? Wat hebben jullie te verliezen?’

6.

Het was een schitterend oud-Hollands grachtenpand, met een trapgevel en fraaie ornamenten in de kozijnen, alles schoon en goed onderhouden, het steen helder, het hout fris en vakkundig geverfd. Het mooiste huis van de straat was het, dat zou niemand betwisten. Jan Anne en Belletje kwamen aangelopen - hij had het Indiase boek bij zich - ze stopten voor de imposante voordeur, keken op tegen de gevel en aarzelden even. Omdat ze onwillekeurig toch onder de indruk waren van de grandeur van het imposante huis?

‘Aanbellen?’

‘Doe maar.’

Belletje belde aan. Ze wachtten. Toen ging er boven een raampje open en verscheen het hoofd van de dame, de mooie rode pruik een beetje scheef op het hoofd. ‘Wie is daar?’

‘Wij zijn het. Van de bibliotheek.’

‘We komen uw boek brengen.’

De vrouw staaarde de twee beneden even aan, alsof ze iets heel vreemds hadden gezegd, toen viel de munt en ze knikte tevreden. ‘Ik kom eraan.’

Tien seconden later zwaaide de grote voordeur open.

‘Kom binnen.’

‘Dank u wel.’

In het halletje van marmer en glas in lood werden handen geschud.

‘Charlotte.’

‘Jan Anne.’

‘Belletje.’

‘Kom verder.’

Ze betraden een prachtig klassiek ingerichte, grote maar nogal donkere kamer. Er klonk zachte muziek en er brandden kaarsen en wierook. Belletje en Jan Anne keken nieuwsgierig om zich heen, onder de indruk van de sfeer en de inrichting. Het leek alsof ze een wereld van

honderd jaar geleden waren binnengestapt, maar dan echt, omdat alles er nog zo nieuw uitzag. De vrouw bestudeerde ondertussen haar boek met kritische blik. Ze bladerde van voor naar achteren en van achteren naar voren. ‘Mmm...,’ bromde ze.

‘Wat prachtig. Wat een mooi huis.’ Jan Anne zei het uit de grond van zijn hart. Hij kon zo genieten van dit soort ouderwetse kwaliteit. Was vroeger alles beter? Hij dacht soms van wel.

‘Ik zie het niet meer,’ zei Charlotte, zonder op te kijken. ‘Bedankt voor het brengen van het boek. Dat had nou ook weer niet hoeven, maar goed.’

‘U zat er toch op te wachten?’

‘Ja. Maar als ik het zo zie, valt het me tegen. Toeristische flauwekul, zo op het eerste gezicht. Modieuze navelstaarderij.’

‘Moeten we het weer meenemen?’

‘Nee. Ik hou het nog wel even. En ik breng het op tijd terug. Ik wel.’

‘Daar twijfel ik niet aan,’ zei Jan Anne.

Er viel een stilte en Charlotte keek op. Was dit het? Was dit waar ze voor gekomen waren met zijn tweeën? Zat hier niet meer achter? Ze was wel ziek, maar niet gek.

‘We willen graag weten waar u die rode pruik vandaan heeft,’ zei Belletje snel. ‘Daar kwamen we óók voor, eerlijk gezegd.’

‘Waarom willen jullie dat? Hebben jullie ook kanker?’

‘Dat niet.’

‘Waar hebben jullie dan een pruik voor nodig?’

‘Om op zijn hoofd te zetten.’ Belletje wees naar Jan Anne. ‘Het is een lang verhaal.’

‘Die man van wie ik deze heb gekocht maakt alleen vrouwenpruiken.’

‘Dat moet ook. We moeten een vrouwenpruik hebben.’

‘Waarom is dat?’

‘Dat kunnen we niet uitleggen.’

‘Heel goed.’ Charlotte knikte, dat antwoord beviel haar. Ze hield van privacy en ze hield van mensen die hun plannen, bezigheden en gevoelens voor zichzelf hielden. Tegenwoordig lag alles van iedereen op straat, door al die exhibitionistische tv-programma’s die er waren. Ze vond ze allemaal even verschrikkelijk. De schoonheid van intimiteit

was het elkaar voorzichtig en op het juiste moment openbaren van je beweegredenen en diepste gevoelens; als dat iets goedkoops werd, was alle schoonheid ervan verdwenen.

‘Mag hij hem eens proberen?’

‘Mijn pruik? Die van mij?’

‘Het is belangrijk. Echt waar.’

Even bleef het stil. Charlotte aarzelde, vervolgens liep ze zonder iets te zeggen de kamer uit en verwijderde zich met klikkende hakken op het marmer in de hal. Er klonk een deur die geopend en weer gesloten werd. Stilte. Jan Anne en Belletje keken elkaar even aan. Wat was dit nou? Hadden ze iets verkeerd gezegd?

‘Wat doen we? Weggaan?’ Hij keek haar aan.

‘Nee zeg. Wachten. We mogen toch wel wat vragen? Ze kan ook gewoon nee zeggen. Het komt wel goed, denk ik. Het is een lieve vrouw, ik voel het.’

Na twintig lange seconden hoorden ze de deur weer opengaan, hakken klonken op het marmer, en daar stapte Charlotte de toonkamer binnen, nu een sjaal om haar hoofd en de pruik in haar hand. Ze gaf hem aan Jan Anne. ‘Zet maar op.’

‘O jee.’

‘Wat is er?’

‘Hij durft niet zo goed,’ sprak Belletje. ‘Het ligt gevoelig.’

‘Alles ligt gevoelig. Dat is dus geen argument. Kom op. Zet dat ding op je hoofd. Daar kwamen jullie toch voor?’

Hij deed het en hij zag er meteen geweldig uit. Het was een wondertje, een metamorfose in drie seconden. Meteen was hij een ander mens en nog belangrijker: opeens was hij een vrouw. Alles in hem leek veranderd door het haar op zijn hoofd. Hij was een vrouw nu, een vrouw in mannenkleding.

‘Fantastisch.’

‘Staat goed, ja. Staat je absoluut heel erg goed. Ik kan niet anders zeggen. Maar is duur hoor, zoiets kost echt wel een paar centen,’ sprak Charlotte. ‘Maar als jullie een paar maanden kunnen wachten mogen jullie deze wel hebben. Hij hoeft niet met me mee de kist in.’

Belletje en Jan Anne keken elkaar even aan.

‘Mag hij hem misschien alvast vanmiddag een keertje lenen?’ Ze keek de vrouw lief aan. ‘Dan doe ik wel boodschappen voor u. Dat u niet naar buiten hoeft. Het is echt nogal belangrijk. Echt waar.’

Op het gezicht van Charlotte was niets te zien, geen emotie, niks. ‘Ja,’ zei ze toen. ‘Dat mag. En boodschappen doen hoeft niet. Ik heb alles in huis. Neem maar mee, die rooie. Breng ’m vanavond maar terug.’

Het plan was dat Jan Anne, als Anne opgemaakt, met de rode pruik op, lopend op gekleurde sneakers en in een makkelijk rokje en een vrolijk bloesje, met Belletje naar de ijssalon zou gaan. Een *try out* had zij het genoemd en ze had hem erom moeten smeken, omdat hij al snel van alles af had willen zien. Op de wandeling terug al, en thuis was hij nog veel beslister geweest: het was een belachelijk plan, ze moesten het niet doen.

Dat was natuurlijk omdat hij er zo echt uitzag met dat rode haar, zo echt een vrouw, zo was alles enorm dichtbij gekomen, begreep zij. Hij besepte dat het zomaar eens gewoon zou kunnen lukken, de mensen van de televisie zouden geen moment denken dat ze met een man te maken hadden, daarom beweerde hij het tegenovergestelde: ‘Ze trappen er niet in, ik word uitgelachen en weer weggestuurd. We gaan het niet doen.’

‘Dat is faalangst,’ had zij gezegd. ‘Heel normaal bij gevoelige mensen. Moet overwonnen worden.’ Dus was zij aangekomen met het plan voor een try out in de ijssalon. Om hem zelfvertrouwen te geven. ‘Als het daar niet lukt, doen we de televisie niet en bellen we vanmiddag af. Ik beloof het je.’

Hij zag er geweldig uit, maar was nog steeds bloedonzeker. ‘Dan kunnen we het net zo goed meteen doen. Ze zien het direct.’

‘Wedden van niet? Je ziet er niks van. Echt niet. Kom.’

Twintig minuten later stonden ze voor ijssalon Knopper.

‘Klaar?’

‘Nee.’

‘Jawel. Kom.’ Belletje stapte naar binnen, Jan Anne als Anne schuifelde onzeker achter haar aan.

Even later kwam Dirk Knopper aan hun tafeltje de bestelling opnemen, met interesse naar Anne loerend. ‘Dag mevrouw. Hallo Bel. Wat zal het

zijn, meissie? Dame blanche?’

‘Yep.’

‘Zoals u wenst.’ Hij grijnsde en richtte zich tot Jan Anne. ‘En u, knappe mevrouw, waarmee kan ik u plezieren?’

Om tien voor vier die middag liep Jan Anne verkleed als Anne door een lange gang achter een kittige secretaresse aan, op weg naar de grote baas, zoals die kittige secretaresse hem bij de kennismaking net had aangeduid. Hij keek naar het subtiel heen en weer zwaaien van haar billen, probeerde dat een beetje na te doen, heel voorzichtig, met kleine beweginkjes, en hij merkte dat dat eigenlijk heel goed lukte, wat hem iets meer zelfvertrouwen gaf, ietsjes meer. Was het leuk om een vrouw te zijn? Hij durfde er niet over na te denken.

Vijf minuten later zat hij tegenover een man aan een gigantisch bureau in een enorm kantoor. ‘Ze hebben me de uitzendingen laten horen en ik moet zeggen: ik ben onder de indruk. Zo’n talent kom je niet elke dag tegen.’

‘U laat me blozen.’

‘Je bent bescheiden, dat is mooi, dat is een goeie basis. Maar je doet dus niet iets in het cabaret of de stand-up of zo?’

‘Nee.’

‘Hoe is het mogelijk?’

‘Tja.’

‘Dat bewijst maar weer eens: talent is één ding, het herkennen van talent is een tweede. Iedereen heeft je gemist. Ja, het is wel gebleken dat als ik iets kan, ik kan misschien niet veel, maar als ik iets kan, dan is het het herkennen van nieuw talent. Ik heb daar een neus voor. Ik ruik het gewoon. Dus ik zat te denken aan een pilot. Goed idee, toch? Ik voelde meteen dat we een pilot met je zouden moeten maken.’

‘Ja ja. Een pilot.’ Wat zou dat zijn?

‘En radio is mooi, radio is prachtig, ik ben gek op radio, ik hou zelfs, eerlijk gezegd, diep vanbinnen, meer van radio dan van televisie, maar nu ik je zo zie, met je toch heel aparte verschijning, dat vrouwelijke, dat sterke, maar toch ook weer dat kwetsbare dat je van nature hebt, ga ik

toch meer richting televisie. Ook wel omdat wij televisie maken en geen radio. Dat speelt eerlijk gezegd ook wel een rol. Wat denk je? En ik zit toch te denken, en dat klinkt misschien gek, maar ik zit toch te denken in de richting van een talkshow.'

'O. Ja ja.'

'En dan niet zomaar een talkshow, ik bedoel dan ook echt een echte talkshow, van deze tijd, dicht bij de mensen, als je begrijpt wat ik bedoel. *The girl next door*, maar dan toch ook over de grote onderwerpen. Begrijp je waar ik naartoe wil? Weet je waar ik het over heb?'

'Een talkshow. Ja natuurlijk, ja, ik weet wat een talkshow is.' Jan Anne merkte dat zijn kiezen een beetje op elkaar klapperden, met snelle minuscule bewegingen.

'Moeten we wel een goeie naam hebben. Dat wel. Hoe heet je ook alweer?'

'Anne.'

'Anne is goed. Gewoon Anne. O wacht, dat is 'm. *Gewoon Anne*. Dat is mooi. Dat komt zo ineens in me op. Dat pluk ik zo uit de lucht. Is wel leuk hoor, als je dat hebt.'

Jan Anne knikte. Het was vast heerlijk als je dat had.

'*Gewoon Anne*. Dat is 'm. Goed. Geregeld. Een pilot dus. Zeg maar wanneer je beschikbaar bent. Wat mij betreft kunnen we meteen aan de slag. Ik hou van doorpakken. Zo ben ik. Zeg het maar.'

In de lange gang op de weg terug, vroeg hij de secretaresse met de billen wat een pilot was. 'Dat is een proefopname. Maar ik heb nog nooit meegemaakt dat het daarna niet doorging. Dus het gaat door. Leuk hoor. Gefeliciteerd. Je wordt beroemd.'

De pruik had hij afgezet en hij was bezig zich af te schminken, met watjes en lotion, en zo transformeerde Anne weer naar Jan Anne. Belletje zat bij hem en zag dat zijn handen trilden.

'Dus het gaat door?'

'Ja. We gaan een pilot opnemen. Van een talkshow. Zoiets als dat van Sonja Barend. Dus dat nemen ze op, maar dat zenden ze niet uit. Gewoon om te proberen. En dan is het nog maar de vraag of ze ermee doorgaan.'

Als het niet goed is, doen ze dat natuurlijk niet. Dus.'

'Te gek. En wanneer gaan ze dat doen, die pilot?'

'Ik heb nog niet gezegd dat ik het wil, Bel. Ik weet helemaal niet of ik het wel wil. Ik zou erover nadenken, dat heb ik gezegd.'

'Waarom zou je het niet doen? Je hebt niks te verliezen.'

Hij keek naar haar via de spiegel, met paniek in de ogen. 'Wat gebeurt er allemaal? En het gaat zo snel. Het gaat veel te snel. Ik wil het misschien niet. Zou dat kunnen?'

'Moeten we het daar nou weer over hebben?'

'Denk nou even na. Bij zo'n show heb je make-up, je hebt kleding, allemaal mensen die aan je lijf zitten te frunniken, ze komen er zo achter dat ik een man ben.'

'O dat.' Belletje dacht even na, heel even maar. 'Dan ben ik jouw persoonlijke kleedster en grimeuse,' sprak ze toen. 'Je wilt alleen maar mij. Dat komt voor, dat hebben die sterren soms. Klaar. Opgelost.'

'Jezus. Wat een gedoe. Ik weet het allemaal niet, hoor.'

'Je weet het wel, want je doet het voor Anne. Om haar een leven te geven. Je hebt haar net een leven gegeven. Geef haar een kans. Ze is er pas net.'

Jan Anne keek zijn nieuwe vriendinnetje wanhopig aan. Hij kon niet meer terug, hij wist het, hij wist het al vanaf het moment dat hij had gezien hoe die pruik hem tot een vrouw maakte. Nerveus werd hij ervan, bloednerveus.

'Je moet blij zijn,' zei zij. 'Er gaat iets moois gebeuren.'

Hij stond op. 'Niet nu. Ik moet naar mijn moeder. Ik ben al veel te laat. Ze zal wel denken.'

'Zie ik je vanavond dan nog?'

'Nee. Breng jij de pruik terug alsjeblieft en ga daarna naar huis. Alsjeblieft. Het spijt me. Vanavond wil ik alleen zijn. Sorry.'

'Alleen met Anne. Om het er met haar over te hebben. Ik snap het.' Ze gaf hem een kus op zijn wang.

Koele lieve lippen waren het, die hem meer gaven dan alle woorden.

'Dat is het hele verhaal. Van zijn zusje dat nooit geleefd heeft. Snap je? Mooi toch?' Belletje gaf Charlotte haar pruik terug. 'Ik vind het mooi.'

‘Wacht even. Dus jullie hebben dat rooie haar nog hartstikke nodig?’

‘Straks wel, ja. Als de pilot opgenomen gaat worden.’

‘Maar er zijn toch ook nog besprekingen en zo?’

‘O ja. Waarschijnlijk wel ja. Of hij moet er nog zo een maken, die pruikenmaker.’

‘Dat duurt even. En het kost een paar centen. Wanneer zijn die opnames gepland?’

‘Ze willen zo snel mogelijk.’

De vrouw aarzelde even, drukte Belletje toen de pruik weer in haar handen. ‘Neem maar mee. Jullie mogen ’m houden. Ik doe wel een sjaaltje om mijn hoofd. Dit is veel belangrijker.’

Zijn moeder lag in bed, in haar kamertje, en ze had haar ogen gesloten.

‘Mam? Mama?’

‘Ja ja. Ik hoor je wel. Je hoeft niet te schreeuwen.’

‘Ik schreeuw niet.’

‘Het klinkt als schreeuwen. Wat is er?’

‘Ze zeggen dat er niks met je aan de hand is. De dokter heeft je onderzocht. Er is niks.’

‘Hij zit ook in het complot. Logisch. Anders krijgen ze zoiets nooit voor elkaar.’

‘Mama.’

‘Wat is er? Wat wil je van me?’

Hij deed er het zwijgen toe. En dat hielp. Zij had het laatste woord mogen hebben en dat ontspande haar gezicht, hij zag het gebeuren.

‘Leuke man wel hoor, die dokter. Aardige man.’

‘O, dat zag je wel?’

‘Tuurlijk. Daar kijk ik altijd naar. Mannen waren gek op me vroeger en ik was gek op mannen omdat ze gek op me waren. Ze wilden allemaal met me naar bed. Dat vond ik heel plezierig. Dat ze het wilden, bedoel ik.’ Ze opende haar ogen en staarde naar het plafond. ‘Nu willen ze me niet meer. Die dokter keek naar mijn lijf alsof het handelswaar was. Een object.’

‘Een dokter is een dokter. Die kijkt anders. Maar als je nog een man zou

willen die anders naar je kijkt, is er misschien nog wel eentje te vinden. Mocht je het heel graag willen.'

'Nee. Laat maar. Gedoe.'

Het was stil in het kamertje en ze konden niet naar buiten kijken.

'Mam.' Jan Anne schraapte zijn keel. 'Er is iets heel gek in mijn leven gekomen. Waar ik met je over wil praten, maar ik weet niet of dat kan. Het gaat over Anne. Onze Anne.'

De vrouw kwam met een schok omhoog en keek hem verwilderd aan. 'Waar heb je het over?'

'Ze leeft in mij, mama. Dat heeft ze altijd gedaan.'

'O, dat bedoel je?' Ze veerde weer terug in haar kussens.

'Ze is er altijd geweest.'

'Dat snap ik. Ze leeft ook in mij, jongen, maar dat is anders. Jij bent negen maanden met haar samen geweest, ik maar een paar dagen.'

'Ik kan haar laten leven door een tijdje haar te zijn.'

'Wat? Waar heb je het over? Wat bedoel je?'

Zo goed en zo kwaad als mogelijk probeerde hij haar uit te leggen wat er gebeurd was en welke mogelijkheid hem geboden werd, haar tussendoor observerend, om te kijken of ze begreep wat hij haar vertelde. 'Snap je? Dan is zij het dus, ik speel dan haar.'

'Dan kom je dus op televisie? Lijkt me echt iets voor jou. Heb ik altijd gedacht. Je hebt showbusinessbloed. Dat heb je van mij.'

'Maar ik ben het niet, het is Anne, mam. Ik ben het niet.'

'Anne is dood, jongen, Doe jij het maar.'

Dame Blanche

TRAGIKOMEDIE
Gijs Muller

MEER INFO

UITGEVERIJ
VOGELVRIJ